

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 472

van **ELISABETH MEULEMAN**

datum: 25 april 2018

aan **JOKE SCHAUVLIEGE**

VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Biodiversiteit - Onderzoeksrapport IPBES

Toen een krant op 21 maart 2018 een artikel wenste te publiceren van het Intergouvernamenteel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES), was de minister niet bereikbaar voor commentaar. Het was nochtans nuttig geweest aangezien het artikel de titel meekreeg "'Genocide' bij planten en dieren bedreigt de mens". De Morgen had een onderzoeksrapport kunnen inkijken waaraan 760 wetenschappers uit 118 landen 3 jaar lang gewerkt hebben.

De resultaten van het rapport zullen worden besproken tijdens een conferentie in Medellin. Volgens de vermelde cijfers blijkt dat in Europa en Centraal-Azië de biodiversiteit zwaar te lijden heeft, dat de planten- en diersoorten er 100 tot 1000 keer sneller dan normaal uitsterven en dat de oorzaak daarvan vaak ligt bij de mens. Het IPBES vergelijkt de wereldwijde afname van biodiversiteit met de gevaren van de klimaatverandering. Alleen staat ondertussen dit laatste veel hoger op de politieke agenda en is nagenoeg iedereen ervan overtuigd.

Voor de biodiversiteit ligt het anders: het is complexer en moeilijker om uit te leggen. In een biodiverse omgeving levert de natuur talloze diensten aan de bewoners, waarvan het voorbeeld van de bijen en de honing en bestuiving het best bekend is. Maar er is meer: bomen die lucht zuiveren en windstoten afremmen, graslanden die water bergen, water- en oeverplanten die de beek zuiveren, vruchtbare bodems voor land- en tuinbouw dankzij het rijk gevarieerde bodemleven, bestrijding van plagen dankzij de larven van insecten. We zijn er ons te weinig van bewust, maar 73% van de zoetwatersoorten is bedreigd door zowel de intensieve landbouw als door de stadsuitbreiding, waardoor de landbouwgewassen en diersoorten steeds meer onder druk komen te staan. De biodiversiteit heeft een enorme impact op ons dagelijks leven. Een relatief kleine wijziging kan de kwaliteit van lucht, voedsel en drinkwater sterk beïnvloeden.

Het is dus ook voor ons belangrijk dat biodiversiteit en ecosysteemdiensten hoog op de agenda komen. Beide begrippen worden vermeld in de beleidsdocumenten van de minister. Ik verwijs hierbij naar de beleidsbrief Omgeving 2017-2018. Dit is misschien een gelegenheid om naar de voorlopige concrete resultaten te kijken.

1. "OD8. Een doelgerichte deelname aan het internationaal beleid: Ook de biodiversiteitsdoelstelling voor 2020 en post 2020 en de Conventie voor de bescherming van migrerende diersoorten zullen bijkomende Europese en Vlaamse inspanningen vragen."

Voor welke andere diersoorten dan de bijen neemt de minister binnen België het voortouw om internationaal aandacht te vragen?

2. "OD37. Duurzaam bodembeheer is essentieel voor een gezonde en kwaliteitsvolle leefomgeving. Tegen midden 2019 zijn alle noodzakelijke bodemonderzoeken en -sanerings van reeds gekende risicogronden in de beschermingszones voor grondwaterwinning gestart."

Hierover stelde de minister bij de bespreking van de beleidsbrief Omgeving 2017-2018: "Er waren een aantal vragen over de waterbodems. Het onderzoek daarnaar is een prioriteit. Het is duidelijk dat het handenvol geld kost en dat er moet worden gesaneerd, maar dat kan niet overal even efficiënt en het brengt soms grote risico's met zich mee. Ook daar is de bedoeling om een duidelijke prioriteitenlijst op te maken. Waar kunnen de waterbodems het beste eerst worden gesaneerd? Er moet dus een prioritering worden opgesteld in samenspraak met alle partners."

Welke waterbodems zijn prioritair? Waarom? Welke wachten nog op zuivering?

3. "OD48. Voor de verbetering van biodiversiteit is een netwerk van natuurgebieden nodig onder effectief beheer en moet de landschapsecologische samenhang bevorderd worden om te komen tot een robuuste en hoogwaardige natuur. De taakstelling van deze Europese doelstellingen (zoals opgenomen in de Belgische Biodiversiteitsstrategie) geeft aan dat tegen 2020: 17% van de landoppervlakte wordt ingericht in functie van de natuurdoelen, en natuurgericht beheer of een beschermingsstatus heeft; 15% van de gedegradeerde ecosystemen hersteld is."

"We maken een programma voor de legislatuur dat aangeeft welke soortenbeschermingsprogramma's (SBP) wanneer opgemaakt worden en starten minstens 4 SBP's per jaar op die zich voornamelijk richten op Europees beschermde soorten die zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden."

"Met landeigenaars en -gebruikers, zoals boseigenaars, landbouwers, jagers en vissers, worden afspraken gemaakt om soortenbescherming en duurzaamheid te verankeren in hun landgebruiks- en beheerpraktijken. In dit kader wil ik ook de problematiek van de bescherming van zeezoogdieren aanpakken door het instellen van een verbod op het gebruik van kieuw- en warrelnetten door sportvissers aan de kustlijn."

Ten slotte maak ik gedurende deze legislatuur binnen het bossencompensatiefonds elk jaar middelen vrij ter ondersteuning van verwerving van gronden voor nieuwe bosaanleg, met focus op enerzijds het realiseren van de IHD en anderzijds het versterken van stadsrandbossen of het verruimen van het lokaal aanbod aan toegankelijke natuur."

Wat is nu de stand van zaken?

4. "OD49. Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt tegen 2020 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer gebracht en 16 habitats worden in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding gebracht."

Zijn we op schema om de Europese goedkeuring te behalen?

5. "OD61. De waarde van de natuur meenemen in beleidsbeslissingen. Natuur heeft naast een intrinsieke waarde ook een functionele waarde, die kan weergegeven worden via een ecosysteemdienstenbenadering, de brug tussen ecologie en economie. De waarde van biodiversiteit, ecosystemen en hun diensten wordt dan ook ten gronde geïntegreerd in maatschappelijke kostenbatenanalyses. Daartoe worden de nodige hulpmiddelen opgebouwd en ingezet."

Kan de minister enkele concrete voorbeelden geven?

ANTWOORD

op vraag nr. 472 van 25 april 2018

van **ELISABETH MEULEMAN**

1. Voor de vleermuisensoorten die in Vlaanderen voorkomen, is een soortenbeschermingsprogramma (SBP) in procedure voor goedkeuring. Dit SBP is afgestemd op het Europees vleermuisen-actieplan dat mede onder stimulans van Vlaanderen en België werd opgesteld in samenwerking met EUROBATS.
In het kader van de African-Eurasian Waterbird Agreement was Vlaanderen medeoprichter van het Ganzenplatform. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dragen hierin actief bij voor de opmaak van beschermingsplannen en beheermaatregelen in het verspreidingsgebied van de diverse ganzensoorten.
2. Eind 2017 keurden de Coördinatiecommissie Integraal waterbeleid en de OVAM een nota "Naar een integraal sediment- en waterbodembeheer" goed. Er wordt een beoordelingskader uitgewerkt dat rekening houdt met de aspecten van waterveiligheid, bevaarbaarheid, water- en sedimentkwaliteit, oeverbodemkwaliteit, ruimtelijke ordening, natuur, circulaire economie, recreatie en beleving. Hierbij worden afwegingen gemaakt om te resulteren in een prioriteitstelling.
Een aantal projecten is lopende. In 2017 zijn de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij de waterbodemsanering van de Winterbeek in Tessenderlo gestart. Ook de sanering van de Grote Laak wordt voorbereid.
3. De realisatie van de taakstelling "17% van de landoppervlakte wordt ingericht in functie van de natuurdoelen, en natuurgericht beheer of heeft een beschermingsstatus" wordt ingevuld door de combinatie van de oppervlakte speciale beschermingszones (SBZ) (12,5%) met vastgestelde natuurdoelen, de zones buiten de SBZ waar instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen moeten gerealiseerd worden, de oppervlakte onder effectief natuurbeheer en de ruimtelijk kwetsbare gebieden (beschermingsstatus). Momenteel worden al deze gebieden in kaart gebracht in een GIS-gerelateerd databanksysteem voor de rapportering in 2020 over de uitvoering van de Biodiversiteitsstrategie.
Voor de realisatie van de beoogde 15% herstel van de gedegradeerde ecosystemen werd een "Prioriteitenkader voor ecosysteemherstel" opgesteld. Bij de bepaling van prioriteiten voor ecosysteemherstel is a priori gezocht naar synergieën tussen bestaande beleidskaders die rechtstreeks of onrechtstreeks bijdragen in de implementatie van de Europese natuurdoelen, zoals de speerpunt- en aandachtsgebieden in uitvoering van het Integraal Waterbeleid en beheergebieden voor de beheerovereenkomsten weidefauna, akkerfauna, botanisch beheer en herstel van graslanden in het kader van PDPO III. Een belangrijke bijdrage wordt geleverd door natuurherstelprojecten in het kader van de LIFE- en INTERREG-projecten, het geactualiseerd Sigmaplan, het geïntegreerde plan Seine-Schelde, Levende Grensmaas, Natuurherstel Zwin en de natuurinrichtingsprojecten. Ook de Investeringsubsidies Natuur en de ontwikkeling van groene infrastructuur in en rondom steden en de projecten natuurontwikkeling op bedrijventerreinen geven een bijdrage aan de realisatie van deze doelstelling.
Momenteel zijn 13 SBP's goedgekeurd en 9 in voorbereiding. Daarmee halen we het tempo van 4 SBP's per jaar. De meeste SBP's betreffen Europees te beschermen soorten.

Het belangrijkste instrument voor de verankering van soortenbescherming en duurzaamheid in het landgebruik en -beheer is het natuurbeheerplan. Dit instrument werd volledig vernieuwd en voor iedere geïnteresseerde opengesteld. Daarnaast hebben landeigenaars en -gebruikers ook de mogelijkheid om "Projectsubsidies Natuur" te benutten via de jaarlijkse projectoproep. Na de realisatie van het project moet het duurzaam beheer van het projectgebied vastgelegd worden in een natuurbeheerplan.

Het verbod op het gebruik van kieuw- en warrelnetten ter bescherming van zeezoogdieren werd ingesteld door het besluit van de Vlaamse Regering van 13 maart 2015.

De middelen van het bossencompensatiefonds zijn volledig besteed zowel via grondverwerving door het ANB als via projectoproep aan besturen en privé. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de oppervlakte aangekocht door het ANB voor de periode 2002-2017. Niet inbegrepen zijn de aankopen via de lokale grondenbank Vinderhoutse Bossen. Deze grondenbank wordt ook gefinancierd met middelen uit het bossencompensatiefonds, maar van de via deze grondenbank aangekochte grond is er nog geen grond overgedragen aan het ANB. In bijlage 2 vindt u een overzicht van de verwervingen in het kader van de projectoproep aankoop van gronden voor bebossing door steden, gemeenten, provinciebesturen en particulieren in de periode 2014-2017.

4. Voor leefgebieden van soorten is het meten van deze doelstelling technisch op dit moment niet mogelijk. Daarom is deze doelstelling in het Vlaams Natura 2000 programma vertaald in de volgende meetbare doelstelling: voor de soorten waarvoor een extra oppervlakte leefgebied nodig is, is 1/3 (33%) van de extra oppervlakte leefgebied gerealiseerd door inrichting en beheer.

Voor habitats is volgens de inventaris van het beheer door de sterkste schouders (het ANB, overheden en de erkende terreinbeherende verenigingen) 65% (41.143 ha) van het totaal doel (63.167 ha) voor alle habitattypes binnen SBZ-H (de S-IHD) nu al onder passend beheer. We zitten voor de habitats dus zeker op schema.

Om te beoordelen of we het doel om 16 habitats in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding te brengen halen, is het nog te vroeg. De timing van dit doel is 2020. In het kader van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn moet elke 6 jaar gerapporteerd worden aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitats en soorten. De volgende rapportering is voorzien in de loop van 2019.

5. De ruimtelijk expliciete natuurwaardeverkenner werd gelanceerd op 27 april 2018. De natuurwaardeverkenner is een online-tool die toelaat om de gevolgen van veranderingen in het landgebruik op de levering van ecosysteemdiensten te kwantificeren en monetair te waarderen. Het departement Omgeving, het INBO, het ANB en de VMM toetsen in overleg met Statistiek Vlaanderen af hoe in uitvoering van actie 5 van de Europese Biodiversiteitsstrategie een Vlaamse Natural Capital Account (NCA) kan worden opgezet. Ter ondersteuning van dit proces is INBO, samen met VITO, in een onderzoeksproject gestapt in het kader van een HORIZON 2020-oproep rond NCA. De al dan niet goedkeuring van dit project wordt na de zomer verwacht. Daarnaast is de Vlaamse Landmaatschappij bezig met het inbouwen van de ecosysteemdienstenbenadering in de werking via het OmiA-project. De uitwisseling tussen entiteiten van ervaringen over het gebruik van de ecosysteemdienstenbenadering wordt zoveel mogelijk gestimuleerd door het ESD-forum van het beleidsdomein Omgeving.

BIJLAGE

1. Overzicht van de oppervlakte aangekocht op boscompensatiefonds per jaar en per provincie voor de periode 2002-2017

2. Verwervingen in kader van de projectoproep aankoop van gronden voor bebossing door steden, gemeenten, provinciebesturen en particulieren in de periode 2014-2017